

‘Hier is de beurs en ’t geld, en liefde tot de kunst’

Over de waarde van historiestukken in Rembrandts Amsterdam

20 gulden

1500 gulden

Eric Jan Sluiter

Amsterdam, 15 april 2011

Job Berckheyde, *De Amsterdamse beurs*, 1668,
Amsterdam, Amsterdams Museum

Emanuel de Witte, *De Amsterdamse beurs*, 1653, Rotterdam, Museum
Boijmans van Beuningen

Claes Janszn Visscher,
De Amsterdamse beurs, 1612

Gerrit Berckheyde, *Het Amsterdamse stadhuis*,
ca. 1665, Amsterdam, Amsterdams Museum

Johannes Lingelbach, *Het bouwen van het Amsterdamse stadhuis*, 1654
Amsterdam, Amsterdams Museum

Pieter Codde, *Drie heren bestuderen schilderijen in het atelier van een schilder*, ca. 1630, Stuttgart, Staatsgalerie

ECARTICO

Amsterdams Centrum voor Studie van de Gouden Eeuw

NWO

zie: <http://burckhardt.ic.uva.nl/ecartico/>

*Artistic and Economic Competition in the Amsterdam Art Market,
c. 1630-1690*

History Painting in Rembrandt's Time

Eric Jan Sluijter - Marten Jan Bok

Erna Kok - Elmer Kolfin – Frauke Laarmann - Harm Nijboer

Worth Bracken, Jacquelyn Coutr , Judith Noorman (IFA/NYU)

2007-2011

Rembrandt, 1644 (84 x 63,5 cm)
in 1657 op **1500 gulden** getaxeerd

details

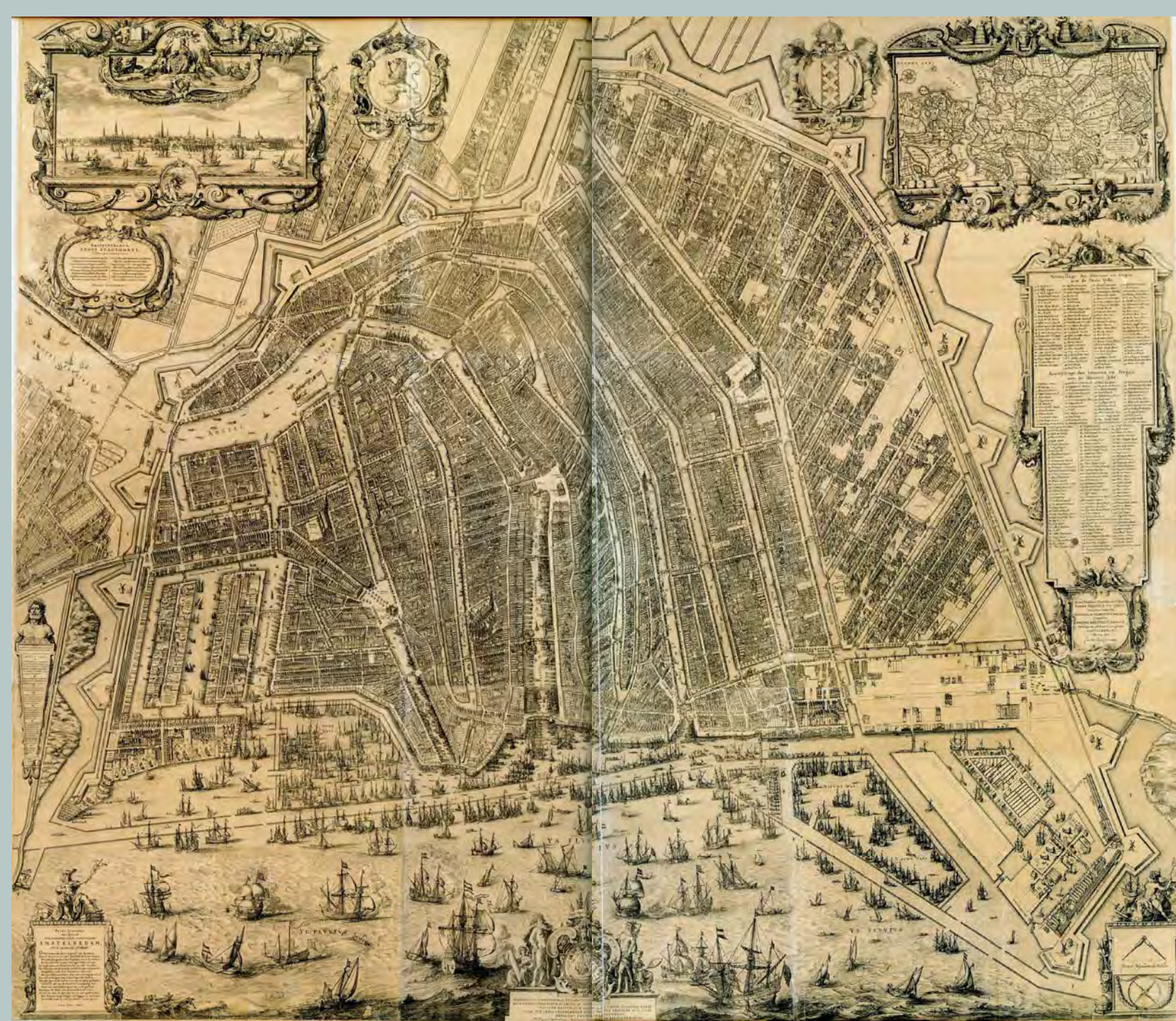

Rombout van Troyen, 1646 (56 x 93,5 cm)
in 1653 op **20 gulden** getaxeerd

Balthasar
Florisz
van
Berckenrode,
*Kaart van
Amsterdam,*
1625

140 x 160 cm

Balthasar
Florisz
van
Berckenrode,
*Kaart van
Amsterdam*,
1625

140 x 160 cm

**MAGNIFICIS, AMPLISSIMIS, PRVDENTISSIMIS, ET CONSVLTISSIMIS VIRIS
D. PRAETORI, CONSVLIBUS, SCABINIS, AC SENATORIBVS TRIGINTA – SEX –
VIRIS
INCLITAE REIPVBLICAE AMSTELREDAMENSIS
HANC SVAE VRBIS CELEBERRIMAE ACCVRATAM DELINEATIONEM
DEDICANT CONSECRANTQ.**

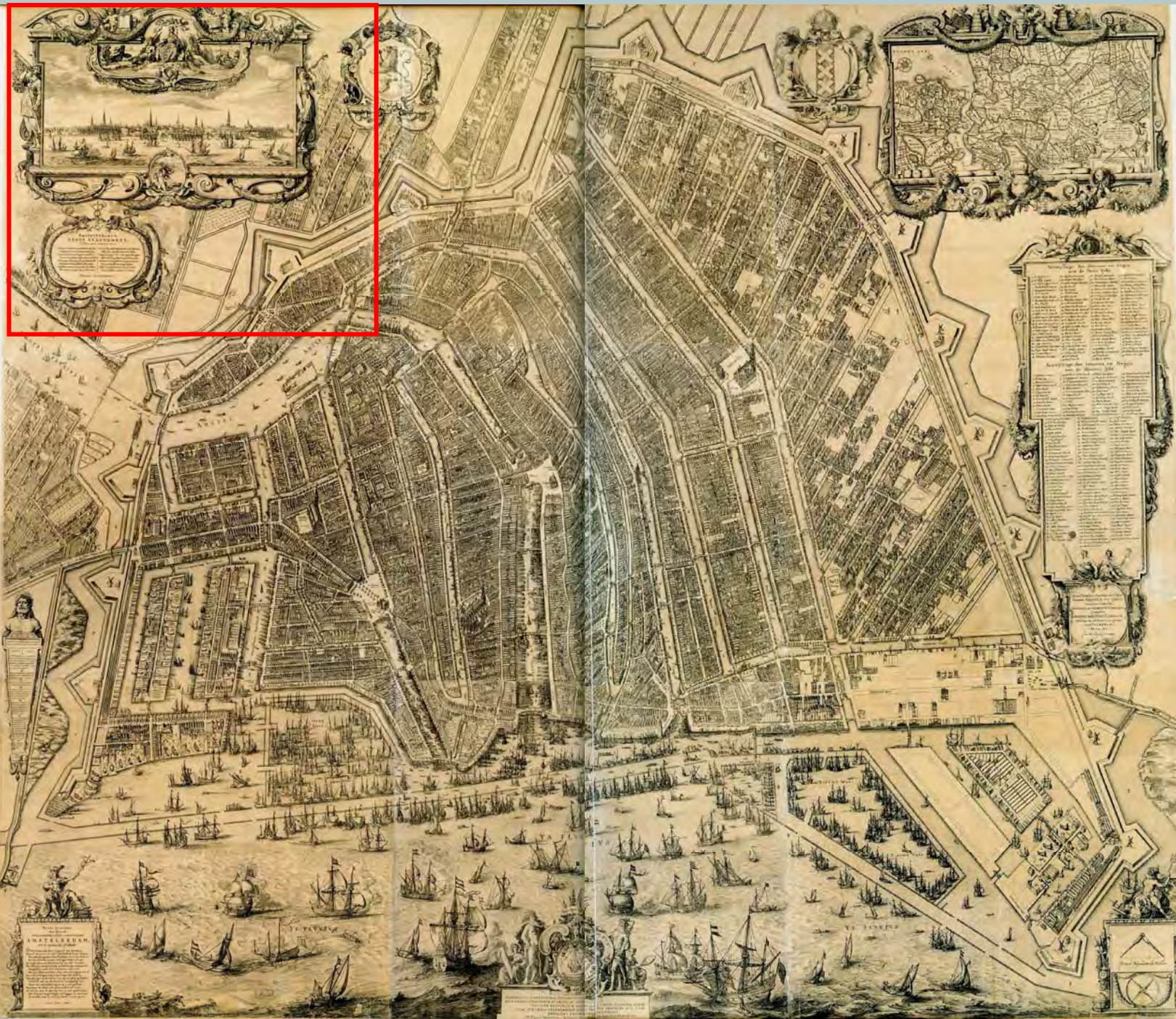
Philippus Molevliet et Balthasar Florentius a Berckenrode

Balthasar
Florisz
van
Berckenrode,
*Kaart van
Amsterdam*,
1625

140 x 160 cm

AMSTELREDAMUM
VENUS ANADYOMENE

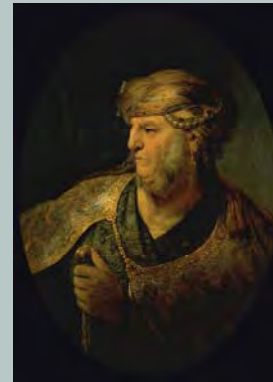
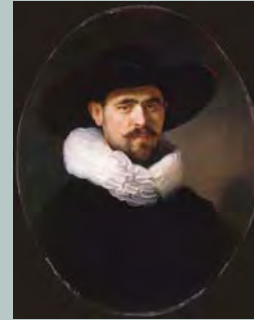

AMSTELREDAMVM
VENVS ANADYOMENE

14

1632-34

Jeremias de Decker in een lofdicht op Rembrandt ('Danck-Bewys.
Aen den uitnemenden en wijt-beroemden Rembrandt van Rijn'), 1667:

[.....]

Daer doet 'er duyzenden de vlaggen voor hem strijken;
Daer mag 't zijn streken vrij,
Bij die van Raphaël en Angelo verlijken,
Ja streeftse bei verby.

[.....]

Rembrandt, *Jeremias de Decker*,
1666. St. Petersburg, Hermitage

Het leven van Tiziano Vecello, van Cadore, Schilder.

En groot gheal doozlichtighe Mannen / in verſchepden oeffningen van verſchicken gheſichte: ſoude men van ouds tijdt af weten te moeten / de onbekende plaacen oft Dorpen / van ſijn geboorten halben hebben vernaeert ghemaect. Onder deſe waer beſonder te tellen den grooten Tiziano, van den huyſe Vecelli. Deſen was te Cadore, een klein Dorp oft Caſteelken gelegen op de Piave, viſt mijlen van der Cluſſe aen den Alpen, ghebooren A°. 1460. Welcken tot zynen chyn Jaeren / met eenen goeden gheest en cloech verſtand begaefte weſende / werdt gheſchickt tot Venetien / tot een heerlich Wozger zynen Doon. Deſen die kindt ſiende ſeer totter Schilder-coniſt ghenegein / beſtede hem by Ioan Bellino, die doe ter tijdt een vernaeert Schilder was. Onder wiens onderwijſe hem bevljende / gaf wel haſt te hemmen / dat hem de ſtucture alle de deelen / die tot de Schilder-coniſt voerghen / hadde gegheuen. Gheleijck nu zyn Meſter / en ander Schilders daer in't Landt / geen hemus hebende van den Antijcken / hun dingen meſt al beden nae t'leven / doch niet een dooghe / harde / en quellijche maniere: ſoo leerde Tiziano hun ſulcx nae. Maer doe A°. 1507. hp de maniere van Giorgione ſaght / begon zyn dingeſen poeſchijger / met verhebbender / en op een ſchoonder maniere te maken: gebuyſende ewentwel ten beſten dat hp mocht / zyn dingeſen ſonder teſchicken te ſchilder nae t'leven / waerneemende mer of verſe opt te beelden alles wat hp daer in ſaght / ſp hardt oft ſoet. Ewende voer ghewis / dat t'ſchilderen niet de verwen / ſonder anderſing te leeren teykenen op papier: was de beſte maniere van doe / en de rechte teykeninge: Waer nochtans beſoode t'een mer t'ander t'amen op te waſſen: Ooch can men bequaemer zyn voorgeſenomen uerpinghe zwaer ordinantie met teykeninghen by een voegen. Ewentwel Tiziano verſchepden dingeſen op't nat met goet oordeel doende / gaf van hem te oordeelen / dat hp een uytvinnich Schilder te werden hadde. T'zinen twaelf Jaeren conſerpte hp ſiet natuerlijck geſijchende / en bleefſchachtich gheſchildert / ooch ſaght / eledere en ſgden / ſeer leuende ghedaen weſende / datmen zyn dingeſen begon aen te ſien voer de dingeſen van Giorgione. Nae eenige hiſtozien van hem ghedaen aen het Duytſche huyſe / maecte hp een groot ſtuck / de vluchtinge van Egypten / daer Maria comt doer een groot boſch / met een ſchoon Laanſchap: want hp hem veel tijdt op deſe handelinghe hadde ghewent / hebende daer een eenighe Nederlanders in huyſe ghelouden werckende / dat fraep Meſters van Laanſchappen en groenſchept waren: Deſgelijck maecte hp in't boſch veel bieren / die nae t'leven ghedaen / ſeer leuende ſchienen. Op maecte voer een Vlaemſch Edelman een Conterſepſel / dat te leven ſcheen: ooch een ſtuck van een Ecce Homo / met veel figuren / dat van Tiziano ſelf / en van helen wort ghelouden voer een ſeer goet werck. Nocht voer den ſelben een ſilap-boſcht / met veel figuren / groot ala t'leven / en met veel comen nae t'leven ghedaen nae t'volck van den huyſe. Daer nae eenen Tobias met den Enghel / en nocht eenen Ioan Baptiſt. in een boſch ghelicht / ten Welſe ſende / en biddende: daer eenen ſchijn van boven comt / en voort in't verſchicken een ſchoon Laanſchap. Summa zyn werck woerde aengheſien voer des Giorgions / en die t' daer voer aenſagen / ſgden noech tegen Giorgione / dat hp hem ſeer verbert hadde in zyn wercken. Waerom Giorgione gram weſende / hem veel verborghen hielt niet willen.

Tiziano begon nae t'leven te ſchilderen ſon ten teykenen: doch wil ſchilderen niet het teykenen verſeemighe ſijn.

Laanſchap leende Tiziano van den Nederlanders.

willende Tiziano's ghemeenſchap meer hebben. In't Jaer 1508. liet Tiziano uytgaen in hout-pint de rolle van de Triumphe des gheloofs / met Adam en Eva. Patriarchen / en Propheten / etc. in welcke hp troude een brechtighe handelinghe. En daer woerde gheſeyt / hadde hp doe ter tijdt mogen ſien de ſchoonſche Antijcken / en de dingeſen die daer waren / hp doer zyn wonderlijck lebediſch rollozen hadde (een groote maniere aenghepene) Buonamontio, en Raphael Vibijn haest achterhaelt / oft voergh geconnen. Tiziano dede tot Vienza op't nat een Logie / daer men de openbaer audientie houdt / een Dounts van Salomon, dat een ſchoon werck was: Nocht te Venetien / de Faciatie van Giomani: Te Padua in de Kerck van S. Antonia, op't nat eenighe hiſtozien beſed Sanctus: Nocht daer in S. Spirito, maecte hp in een cleenachtich Caſereel eenen S. Marcus, ſittende inſidden een deel Sancten / welcke tronten zyn veel nae t'leven ghedaen van hp / met ſeer grooren hiſt: welck Caſereel deel hebbende ghelouden te weſen van Giorgione. Doe doer den doot van Ioan Bellino, in de groore ſale van den Raedt was onbolmaecht gebleven d'hiſtozie / daer Paus Alexander de vierde voer S. Marcus Kerck de voert ſiet op den hals van Fredericus Barbaſſa, heeft het Tiziano volwaen / veel daer in verandertende / en daer in byengende veel Conterſepſelen nae t'leven / waer doer hp van die han den Gaede in't Duytſche huyſe een Officie gheerdeg / gheheten de Senſeria, dat opheugt by hondert Croonen Jaers: Welck Officie deſe Heeren verbolgens alijts geuen den beſien Schilder van hun Stadt: Welcken alijts wanneer hun huyſe wort betrogen / oft den Doga, is gehonden zyn Conterſepſel te maken voer den prijs van acht Croonen: welck Conterſepſel wort tot gedachtighe geſtelt openbaer in't Paleys van S. Marco. Ontrent A°. 1514. heeft Tiziano voer den Hertogh Alſonſo van Ferrara in een Camer volbaen eenighe dingeſen van Ioan Bellino, alwaer hem Tiziano ſorht beheit te make / en maecte twee hiſtozie / die daer ontvake: in d'erne een hiſtozie met rooden wijſe / waer by eenighe Sangers en Speelliden waren half broncken / een Naamen als Drouwen: ooch een ſlapende naechte Drouw / die ſchijnt te leven / met noch ander figuren: hier ſcheyt hp zynen naem. In d'ander zijt een ſtuck beken / ſchoon kinderken / van verſchepden actiden / die den Hertogh ſiet wel bevielen: Onder ander iſſer een ſeer ſchoon / het welcke beſiet in e' clare hiſtozie / in welcke is een baſement / waer op is ſtaende t'Welſe van Venus / daer hp de Gatie / en de Schoonſchept alle ſeer ſchoon Welſen / gewoſt met ongelooſelijck neerſcheyt. Nocht maecte hp daer een half Welſe met een Chriſti tronie / en een Joodiſche Doeren tronie / die Chriſto doert de muut van Caſar. Deſe dingeſen (nae t'gheuyghenis van onſe Conſenaren) zyn de beſte / die van Tiziano opt ghedaen zyn / en zyn ooch ghewis hp ſonder hiſt: Wep woerde hp wel en heerlich gheloot van den Hertogh / den welcken hp conterſepſte / met eenen arm liggende op een groot ſtuck gheſchut: deſgelijck conterſepſte hp de Sigs Laura, welcke daer nae de Hertoginne werdt / en is een verdonderlich ſeep werck. En gewis / de gaven in den Conſenaren zyn van grooren vernogen / wanteer voer de miſchept der huyſen ghewerſt / en verbeben werden. In deſen tijdt hadde Tiziano bylandſchap met den vernaeerden Poet Ariosto, die hem celebrerde in zynen Orlando furioſe, ſeggende:

E Tizian che honora

Nen men Cadore, che qui vincia se Primo.

Wit

Venetianen geuen die beſte Schilders van hun Stadt laerlijck by handert Croonen.

Rembrandt, *De ontmoeting van Maria en Elizabeth*, 1640 Detroit, The Detroit Institute of Arts

David Colijns, *De doop van de kamerling*, ca. 1640. Verblijfpl. onbekend

Rombout van Troyen, *Achaz offert zijn eigen zoon*, 1646. Verblijfpl. onbekend. 17

De Culturele Industrie van Amsterdam in de Gouden Eeuw

Zoals New York in de 20ste eeuw en Parijs in de 19de, was het 17de-eeuwse Amsterdam een 'cultural hub', met een clustering van schilders, graveurs, kunsthandelaars, schrijvers en uitgevers. De stad was het economische centrum van Europa en een 'gateway' voor informatiestromen. Tevens ontwikkelde zich hier een omvangrijke 'culturele industrie'. Dit resulteerde in een in Europa ongekende productie van schilderijen, prenten, drama's, poëzie en informatieve media (atlassen, reisbeschrijvingen). De producenten waren ook concurrenten en moesten in voortdurende wisselwerking met intermediairs en afnemen hun positie op de markt bevestigen.

Dit programma onderzoekt hoe deze 'culturele industrie' tot stand kwam en enige decennia op hoog niveau kon functioneren, waarna het aantal schilders en dichters snel afnam, terwijl kunsthandelaars en uitgevers veel langer een internationale markt wisten te bedienen. Het onderzoek richt zich vooral op de complexe relaties tussen producenten, handelaars en clientèle, zoals de opdrachtgevend elite, de verzamelaars en de doorsnee kopers van beeldende kunst, literatuur en lectuur.

Poster van het project voor
Akademie-assistenten (tien
door de KNAW gefinancierde
student-assistenten)

zie verder:

<http://burckhardt.ic.uva.nl/ciage/>

Deelprojecten, 2010-2011

Het netwerk rond de schilder Rombout Jansz. van Troyen
Uitvoerder: Anne Lenders

De uitgever Jan ten Hooen en zijn netwerken
Uitvoerder: Henriette Kort

Schildersnetwerken rond de Sint Anthonisbreestraat
Uitvoerder: Bram de Biecourt

Amsterdamse schilders in Italië
Uitvoerder: Candice Van Heghe

Radical Verlichting in Amsterdam: het netwerk van Arnold Houbraken.
Uitvoerder: Chagall van den Berg

Het netwerk rond de schilder Adriaen van Nieulandt
Uitvoerder: Lucinda Timmermans

Netwerken rond de uitgever Jan Rieuwertsz
Uitvoerder: Trude Dijkstra

Wat schilders lezen
Uitvoerders: Lisa Kattenbergen Rosanne Baars

De culturele industrie in en rond de Amsterdamse schouwburg
Uitvoerder: Sabine Muller

Databank

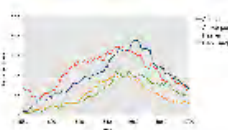
De gegevens die in het kader van dit onderzoeksprogramma worden verzameld, zullen worden verwerkt in een centrale databank. Deze databank bouwt verder op een prosopografische databank met gegevens over ruim 8500 Nederlandse beeldende kunstenaars uit de 16de en 17de eeuw die is ontwikkeld binnen het onderzoeksproject Economic and Artistic Competition in the Amsterdam Art Market 1630-1690; History Painting in Amsterdam in Rembrandt's Time.

Voor dit project zal deze databank op vele fronten worden verbreed en aangevuld. Zo zullen er koppelingen worden gerealiseerd met de de Montias database (Yale University) over Amsterdamse kunstinventarissen en de databases van Bibliopolis (Koninklijke Bibliotheek), met informatie over uitgevers, fondsopbouw en boekenbezit in Amsterdam in de Gouden Eeuw.

Geborteplaatsen van
schilders die tussen 1600 en
1700 werkzaam waren te
Amsterdam

Aantal schilders werkzaam
in de vier belangrijkste
centra in de Nederlanden,
1580-1700

Contact

Harm Nijboer
Herengracht 286, kamer 4.06
1016 BX Amsterdam
Telefoon: 020 525 2449
E-mail: h.nijboer@uva.nl

Onze website

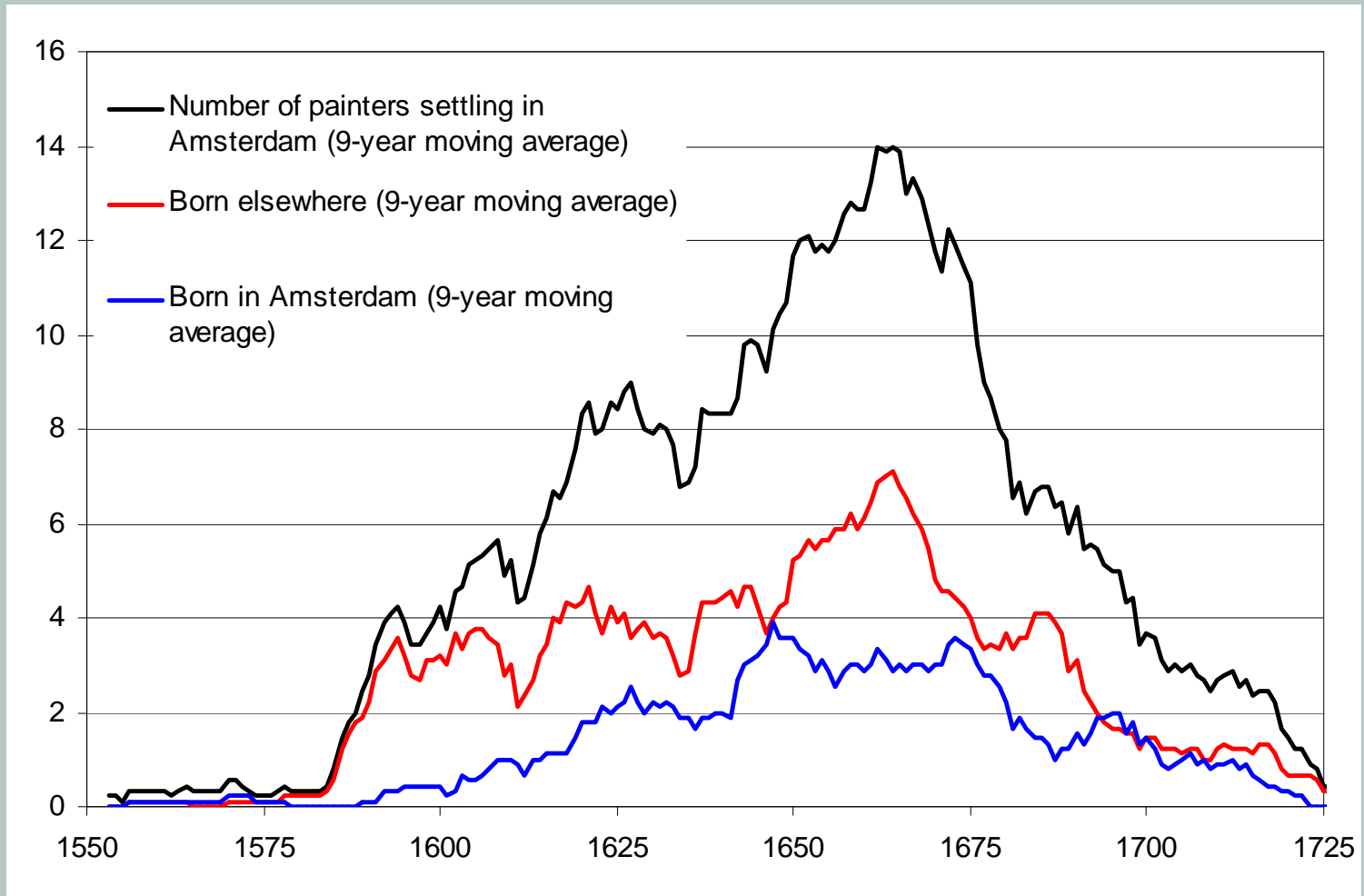
<http://burckhardt.ic.uva.nl/ciage/>

Aantal schilders dat zich per jaar in Amsterdam vestigt

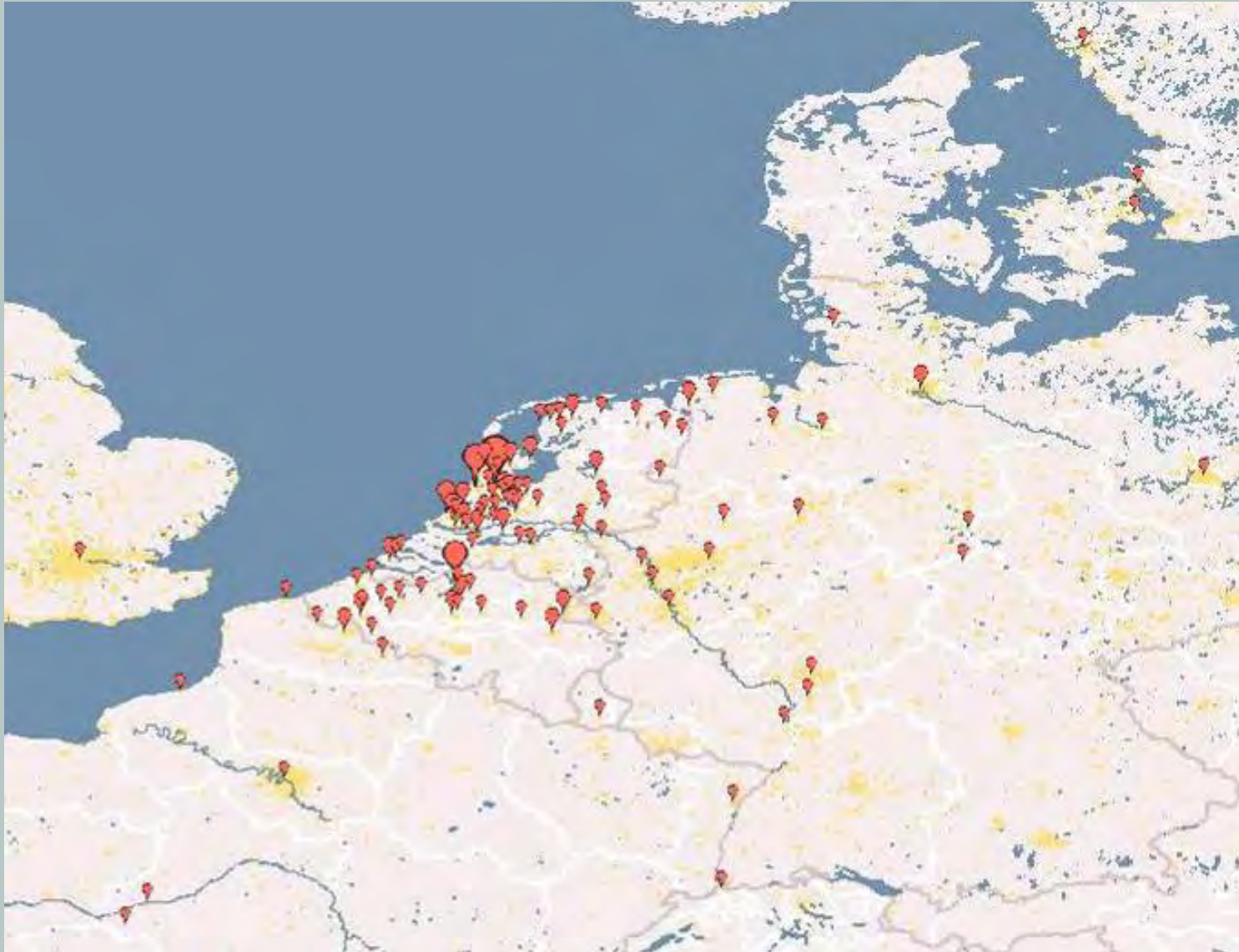
1550-1725

(blauw: in Amsterdam geboren – rood: elders geboren)

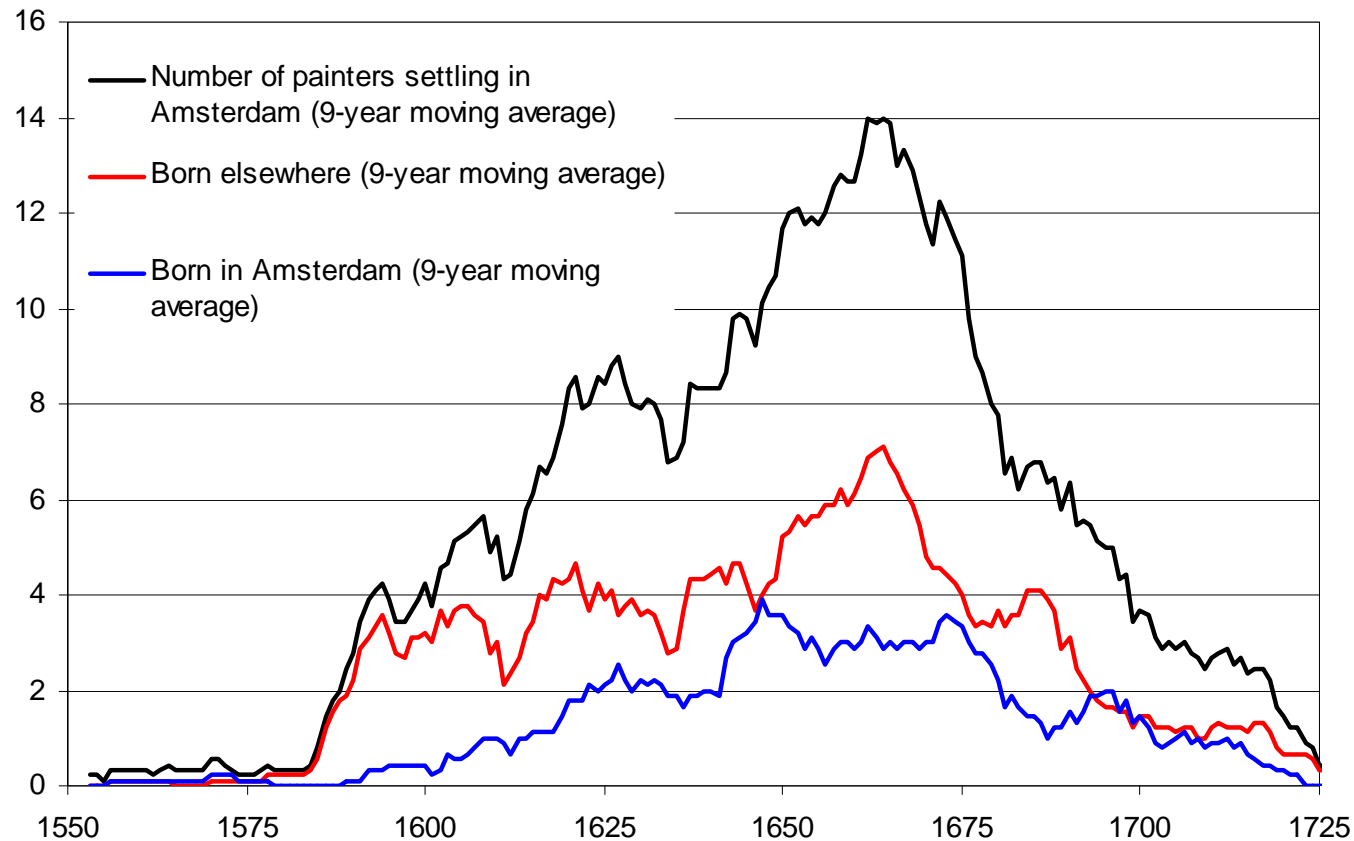
Geboorteplaatsen van in Amsterdam werkzame schilders 1600-1700

Met behulp van de door Harm Nijboer ontwikkelde Ecartico-database
(**kunt u ook zelf maken!** zie: <http://burckhardt.ic.uva.nl/ecartico/>)

Harm Nijboer, 'Een bloeitijd als crisis. Over Hollandse schilderkunst in de 17de eeuw', *Holland. Historisch Tijdschrift* 42/3 (2010), pp. 193-205.

Rembrandt, 1636

Jacob Backer, ca. 1638

Govert Flinck, 1638

23

Joachim von Sandrart,
ca. 1642

Ferdinand Bol, ca. 1642

Jacob van Loo, 1648

Rombout van Troyen, *Koning Achaz offert zijn zoon aan Moloch*, 1646. Part. verz.

Jan Christiaensz Micker, *Absaloms knechten doden Amnon*. Part.verz.

Leendert de Laeff, *Esther voor Ahasverus*. Part. verz.

Marten Jan Bok, “Schilderijen te koop”. Nieuwe marketingtechnieken op de Nederlandse kunstmarkt van de Gouden Eeuw’, in: M.J. Bok e.a., *Thuis in de Gouden Eeuw*, Zwolle 2008, pp. 9-29.

- Hoe positioneerde men zich ten opzichte van elkaar door middel van type schilderijen, onderwerpkeuze, 'handeling' [$\pm$ stijl] en werkplaatsorganisatie?
- Hoe vond men zijn afnemers en hoe moest men zijn prijzen bepalen?

Liesbeth M. Helmus, *Schilderen in opdracht. Noord-Nederlandse contracten voor altaarstukken 1485-1570*, Amsterdam/Utrecht 2010.

**T'samen-spreekinghe/
Betreffende de
ARCHITECTVRE.**

ende

SCHILDER-KONST.

**Dienende mede tot waerschouwinge van
alle werck-huyden ende lief hebbers der selver konst;
Dat zy haer aen de handelinghe alleen niet en
moeten vergapen: maer verder moeten
zien.**

Door

**I. de VILLE, Schilder ende liefhebber der Mathe-
matische konst.**

TER GOVDE,

**By Pieter Rammasfeyn, Boeck-verkooper in de Corte-
groenendal/in't berggult A B C. 1 6 2 8.**

Jacques de Ville, *T'samen-
spreekinghe betreffende de
architecture, ende schilderkonst,*
Gouda 1628.

Giulio Mancini (Rome, ca. 1620):

Schilderijen hebben geen intrinsieke geldswaarde, want afhankelijk van vele variabelen, waaronder

- kwaliteit van de kunstenaar en van het werk
- investering van tijd in opleiding
- investering van tijd in het maken van het werk
- status van de opdrachtgever of koper
- reputatie van de kunstenaar

Het Leven der Doorluch- tighe Nederlandtsche/ en Hoogh- duytsche Schilders.

By een vergaderd en beschreven, door Carel van Mander
Schilder.

Alles tot lust/ vermaeck/ en nut der Schilders/ en Schild-
der-const beminders.

TOT ALCKMAER,

gedrukt by Jacob de Werster/ voor Passchier van Wilt-
busch/ Boeckvercooper/ woonende in den beflaghen Spel-
tot Haerlem. Anno 1604.

Karel van Mander, *Het Leven der Doorluchtighe Nederlandtsche en Hoogduytsche Schilders*, Haarlem 1604.

Uit reeks van 23
schildersportretten
uitgegeven door
Hieronimus Cock,
1572.

Johannes Wierix
*Portret van
Frans Floris.*

Uit reeks van 68
schildersportretten
uitgegeven door
Hendrik Hondius,
1610.

Robert de Baudous,
*Portret van
Cornelis Cornelisz.
van Haarlem*

REMBRANT VAN RIJN,

Soen van Harmen Gerrits zoon van Rijn, ende Neelgen Willem van Saydrouck, is hiemende Stad Leyden, geboren op den 11. Febr. in den Jaere 1600, zijne Vaders hem ter Scholen bevestigde omme in eenen tijde te doen leeren de Latijnse Tale ende daer naer te bejagen in de Leptische Academie / op dat hy tot zijne Jaeren gheschapen woude de Stadt ende tegemene bestien met zijn inweijching zoude mogen dienen ende helpen bebojderen / en heeft daer toe gants geen lust ofte geneigenscheit gehad / dewijle zijne natuurlieke beweginghen allen strecken tot de Schilder ende Teyden Conste. Woe omme zy luden genootscaet geweest zijn / haeren Soen opt de Schole te nemen / ende oogende zyn begeeren te bejagen ende te besteden / hy een Schilder omme op de selve te leeren de eerste fundamenteen ende beginselen van dien. Volgende dit besluit hebben zy hem gebajcht hy den wieschijderende M. r. Jacob Maexle van Swaenbuch, omme vanden selven geleert ende onder wesen te warden / hy den welken hy gebleven is omme in die Jaeren / ende also hy gheschuypende den selven ijs, zoo seer toegenomen hadde / dat de Const. lief-schilderen daerom een vloeyden veruouert warden / ende daerom geroechelen konde sien / dat hy niet te seer een opnemende Schilder soude warden. So heeft zyn Vader goet ghehouden / hem te besteden ende te bejagen hy den Vermaerden Schilder P. Lauman, woonende tot Amsterdam / op dat hy konde den selven wijden ende beter mocht geleert ende onderwisen warden. Op den selven ontrent een maenden geweest zijnde / soo heeft hy goet ghehouden allen ende op hem leeren de Schilder Conste te oefenen / ende te practiseren: ende heeft daerom so gheschick gheleert dat hy gewoonden is / een vander tegenwoordighe vermaerdeste Schilderen van onse tijde. Dewijle dat zyne Konst ende arbeyt de Begeeren ende Anewoonderen van Amsterdamne ten hoochsten behaefde ende aangeneem was / ende dat hy bestijden verlesse werde omme is op Constaepiselen oft ander sturken aldere vermaerden / zoo heeft hy goet ghehouden hem van Leyden te verhuysen naer Amsterdam / ende is dienolgende van hier veruouert ontrent den Jaere 1630, ende zijne wooninghe aldere ghemont / ende is inden Jaere 1641, aldere noch woonende.

IAN LIEVENSZ.

Is geboren binnen de Stadt Leyden / op den 1. Octobere inden Jaere 1607, van eerlike Vaders / Als Lieven Henricks, een Constaep. Doctuyt-wercker / ende Machtel Jans d. v. van Noortens. Hy is op zyn Vaders leide de overgrote geneigenscheit die hy totte Schilder-Moeste hadde / ont zijnde ontrent acht Jaeren / gebajcht ende bestoet omme

IAN JOSEPHS ZON-VAN GOYEN,

Done hat Joseph Jans van Goyen, in zijn leven een beminde vande Teyden ende Schilder-konsten in binnen Leyden geboren inden Jaere 1605, op 5. Pionchens about / te dien tijden geweest sijnde den 11. Junij. Hier den als ick gheseyt hebbe sijn Vader een liefhebber was vande voogzende Conste / soo heeft hy goedghewonden sijn Soen / te doen veren de fundamenteen van dien / wesen de hemtste ons alle bejagen wile te konnen stellen / ende tekenen / omme daer toe te gheschick / so heeft hy hem gebajcht ende bestoet hy Coenraet Schilp-vort, de welcke te dien tijden voogzen goet. Namelijc schilp-vort bekenit was / dat hy te dien tijden een jaer in den selven de eerste beginselen in een ege van opne mensden geleert hebende / ende zyn Vaders leide dat hy gewoonden lust hadde om te moegen gaen / heeft hem gebajcht hy Jacob Nicolaus, Beschij. Schilder ende Burgermeester der Stede geweest sijnde / in de voogzen tien dapen ist. Ende daer noch hy gaen in Armds de Man, redelick goet Schilder. Ende dat alles altem omme wel te leeren tekenen. Zijn Vader ghesint sijnde ont hem te doen leeren Glas-schijden ende Glas-machen / heeft hem gebajcht hy een Henrick Cloz. Waer van Goyen verlesse sien lude noch te gecte tot de wesenlijch te hebben / waer dat zyne gheschickelicheden leeren totte Schilderkonste. Omme daerom te volghen sijn begeren / heeft hem sijn Vader bestoet tot Gaen in Nooyt-Hollant / hy een goet Schilder geuont Willem Gerrits, hy de welcke hy ontrent twee jaeren geuont heeft / omme de Vaders te leeren ende te leeren schilderen. Dien hy volgebaet warden / is hy wederom in Leyden geuont / ende de Schilderconste met groeten puer ende lust / hy hem elken geoffent. Ontrent negentien Jaeren ende sijn / heeft hy begeren ghesint om Franckrijck te bestien / ende zijne Konst aldere te oefenen / een Jaer selve Constaep. doogzende hebende / ont wesen naer Leyden / conuouende met geduych te Schilderen. Zijn Vader leide dat hy aldere in de Schilder konst seer geuont hadde / ende dat zijne begeren strecke omme breder te mogen conuouen / heeft hem gebajcht so waerom / hy den uptrouwen / veruouert Amsterdam-Schilder J. Jans vanden Velde / hy den welken hy een Jaer gewont is / ende zoo toegenomen hadde / dat hy beuouert warden omme hem altem / ende hy hem selven met groeten lust / tot veruouert begeren van alle Lepthebbers vande Schilder-konst seer geuont warden met eenen gheuont. Waer om hy so verre gheuont is dat hy tegenwoordich geuont warden / ont vande eerlike Amsterdam-Schilder, ende geuont van Welken leide de selve / ont onse tegenwoordighe geuont / veruouert ende bekenit sijn. Sijden daer van konnen begeren de inuouertinghe schilderen / die alle Lepthebbers in groeten wesen geuont warden. Inuouert Leyden hem totten geuont.

Enigen tijden na is hy hem gemacht een Beert so groot als vanden / op sijn hooft hebende een roud munt / studeerde hy een jaer naer van Leyden / die welcke gheschick gheschick had dat zyn hooft seer in sijn Vaders den Hout van Franckrijck het selve debeuouert / ende dat veruouert den Amsterdam-Schilder Constaep. van Goyen Bijngeuont / die het selve wederom geuont heeft ont zyn Vaders den Constaep. ende tot Weluouert noch te sijn is.

Alte ende begeren te geyden / ont een ander Land ende de gheschickte van dien te bestien / so is hy inden Jaere 1631, ont sijn ontrent 24. Jaeren naer Engelandt beuouert / aldere hy seeront doog zyn constaep. wercken veruouert geuont is / zyns hy sijn gheschickte / die welcke hy met de Constaep. zyn Quoyuouert / den Hout van Wallis zyn zoont / ende de Vaders zyn Dochter / inuouert vele groete Vaders gheschickte heeft. Waer om hy hy de Constaep. van Goyen beuouert rijckelicken beuouert is.

In Engelandt ontrent drie Jaeren geweest sijnde is wederom te ruyge gheschickte op Cale ende van daer op Antwerpen / daer hy hem wederom heeft / ende aldere so hure de Geliken wercke / ende voogzende partitueren Person / vande ende verleschen inuouertende slacht gemacht / daer om de Const. veruouert haer ten hoochsten zyn veruouertende. Hy heeft tot Antwerpen geuont de Dochter van Michael Constaep. wende een inuouertende ende constaep. werckijder ende Steenhouder. In den Jaere 1640, heeft hy voogz zyn Constaep. den Prince van Oranien, ende voogz de Burgermeesteren der Stadt Leyden / geuont twee vanden vanden seluen sturken Schilder / waer van sijn haer te leeren / die voogz in sijn beuouertende veruouert hebende / sijn alle het geuont ist tot daer toe dat goet gheschickte van onse Leptiden M. r. Jan Lievensz. Naer een puer veruouert van de Constaep. beuouertende dat van hem niet te sijn noch te leeren sijn sturken gemacht sijn warden.

GERRIT DOV,

Soen van Douwe Jans Zoon Glasmaeker / ende Marijgen Jans dochter, is binnen de Stad Leyden geboren inden Jaere 1613, op den 2. April: zyn Vader leide dat hy lust ende begeren totte Schilder-konst hadde / heeft hem inden Jaere 1611, beuouert hy Bartholomeus Molendo, redelick goet Glasmaeker / omme hy den seluen de eerste beginselen vande Teyden-konst te leeren: ende hy den seluen ontrent alderhalf jaer geleert hebende / so heeft sijn Vader goet geuont hem te bejagen hy den Amsterdam-Schilder M. r. Pieter Couwenhove, op dat hy de selve konst mocht leeren / omme hem daer naer in sijn waken tot het Glas-schijden te moegen geuouert. Op den seluen M. r. Pieter Couwenhove twee Jaeren ende een half hem geuont is tot toegenomen geuont / so heeft hem sijn Vader op den 10. Junij waken geuont / ende geuont.

Jan Orlers, *Beschrijvinge der stad Leyden*, Leiden 1641, pp. 373, 375, 377, (de pagina's waarop de levensbeschrijvingen van Rembrandt van Rijn, Jan Lievens, Jan van Goyen en Gerrit Dou beginnen).

Hij [de schilder] moet, 't is waer, voor eerst zijn goede fortune in zijn eygen verdiensten, dat is, in de deugt [bijzondere artistieke kwaliteit] en in d'aengenaemheyt van zijn werk zoeken: maer daer na moet hy omzien, dat hy door yverige *Mecenaten* in de gunst der machtige Prinsen of Koningen geraeke: of by de welvaerende kooplieden in achtinge kome. Want zonder hulpe van gunstige aenleyders, en voortkruiers, die hem luitruchtich opschreeuwen, zal hij bezwaarlijk bekend worden.'

Samuel van Hoogstraten

Anna Tummers, *The Fingerprint of an Old Master. On Connoisseurship of Seventeenth-Century Dutch and Flemish Paintings: Recent Debates and Seventeenth-Century Insights*, Amsterdam 2009 (diss.).

(verschijnt binnenkort bij AUP en Getty Publishing als:
The Eye of the Connoisseur. Authenticating Paintings by Rembrandt and his Contemporaries)

Thomas de Keyser, *Constantijn Huygens en zijn klerk*, 1627.
Londen, National Gallery

Paulus Pontius naar Anthony van Dyck, *Constantijn Huygens*, gravure

Rembrandt-werkplaats, *Paulus in zijn studeervertrek*, ca. 1635. Wenen, Kunsthistorisches Museum

Rembrandt-werkplaats, vrije kopie naar Rembrandt, *De ongelovige Thomas*, ca. 1634. Part. verz.

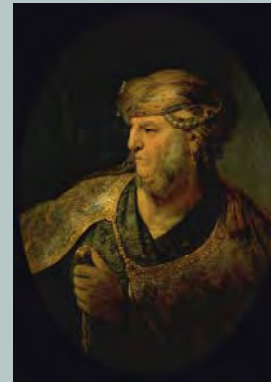
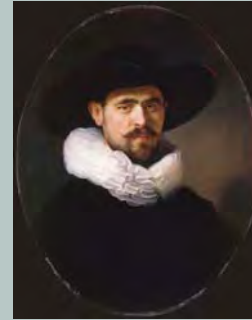

‘Een braef geest staet na dat deel, dat in achting is, daer hy zich bevind, en word ook dikwils wakker door eenich tegenstreven in de konst.’

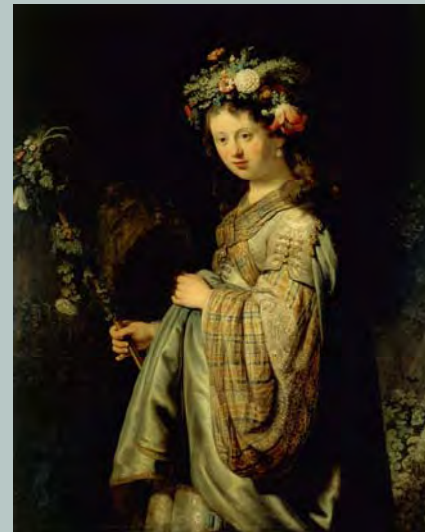
Samuel van Hoogstraten

38

1632-34

‘Door naeryver quam Zeuxis tot zoo hoogen graet in de Schilderkonst [...]. En dit zelve vier ontstak Raphaël Urbijn, om den grooten Buonarot de loef af te snijden: En Michel Agnolo om een ongenaekbaere hoogte te beklauteren. Zie dan vry, ô Leerlingen, malkanderen in de kunst met, dorst ik ’t zeggen, nijdige oogen aen’

‘Laet d’eerzucht vry uw slaepen verhinderen, want de deugt heeft ook dien aert, datze ’t gemoet tot een yver verwekt om de voorste voorby te stappen.’

Samuel van Hoogstraten

Rembrandt, *Suzanna* ,1636
Den Haag, Mauritshuis

Lucas Vorsterman naar **Peter Paul Rubens**, 1620, *Suzanna en de ouderlingen*, gravure (hier in spiegelbeeld)

Pieter Lastman, *Suzanna en de ouderlingen*, 1614. Berlijn, Gemäldegalerie

‘De Konst van Rembrant had als wat nieuws in haar tyd een algemeene goedkeuring; zoo dat de konstoeffenaren (wilden zy hunne werken gangbaar doen zyn) genoodzaakt waren zig aan die wyze van schilderen te gewennen.’

Arnold Houbraken in het leven van Aert de Gelder

‘Maar alzoo te dier tyd de handeling van Rembrant in ’t algemeen geprezen wierd, ... [moest] alles op die leest geschoeit wezen, zou het de Waereld behagen.’

Arnold Houbraken in het leven van Govert Flinck

‘Zyn Konst werd zoodanig in zyn tyd geagt en gezogt, dat men hem (als het spreekword zeit) moest bidden en geld toegeven.’

Arnold Houbraken in het leven van Rembrandt

Rembrandt and the Female Nude, Amsterdam 2006,
hoofdstuk VII: ‘Intermezzo: Rembrandt and Notions about Art:
“Coloring” and the “From Life” Ideology’, pp. 195-219.

en:

‘Rembrandt and the Rules of Art Revisited’, in: H. Bevers, J. Kelch,
B.W. Lindemann en C.T. Seifert (eds.), *Rembrandt – Wissenschaft
auf der Suche, Jahrbuch der Berliner Museen*. 51, Beiheft (2009),
pp. 121-130.

T'samen-spreckinghe/
Betreffende de
ARCHITECTVRE.

ende
SCHILDER-KONST.

Dienende mede tot waerschouwinge van
alle werck-luyden ende liefhebbers der selver konst;
Dat zy haer aen de handelinghe alleen niet en
moeten vergapen; maer verder moeten
zien.

Door
I. de VILLE, Schilder ende liefhebber der Mathe-
matische konst.

TER GOVDE,

By Pieter Rammafeyn, Boeck-verkooper in de Corte-
groenendal/ in't bergult A B C. 1 6 2 8.

T'samen-spreckinghe/
Betreffende de
ARCHITECTURE.

ende
SCHILDER-KONST

Dienende mede tot waerschouwinge van
alle werck-luyden ende liefhebbers der selver konst;
Dat zy haer aen de handelinghe alleen niet en
moeten vergapen; maer verder moeten
zien

Door
I. de Ville, Schilder ende liefhebber der Mathe-
matische konst

(Gouda, 1628)

Rembrandt, *Petrus en Paulus disputerend*, 1628.
Melbourne, National Gallery of Victoria

T'samen-spreeckinghe/
Betreffende de
ARCHITECTVRE.

ende
SCHILDER-KONST.

Dienende mede tot waerschouwinge van
alle werck-luyden ende liefhebbers der selver konst;

**Dat zy haer aen de handelinghe alleen niet en
moeten vergapen; maer verder moeten
zien.**

Door
I. de VILLE, Schilder ende liefhebber der Mathe-
matische konst.

TER GOVDE,

By Pieter Rammafeyn, Boeck-verkooper in de Corte-
groenendal/ in't bergult A B C. 1 6 2 8.

T'samen-spreeckinghe/
Betreffende de
ARCHITECTURE.

ende
SCHILDER-KONST

Dienende mede tot waerschouwinge van
alle werck-luyden ende liefhebbers der selver konst;

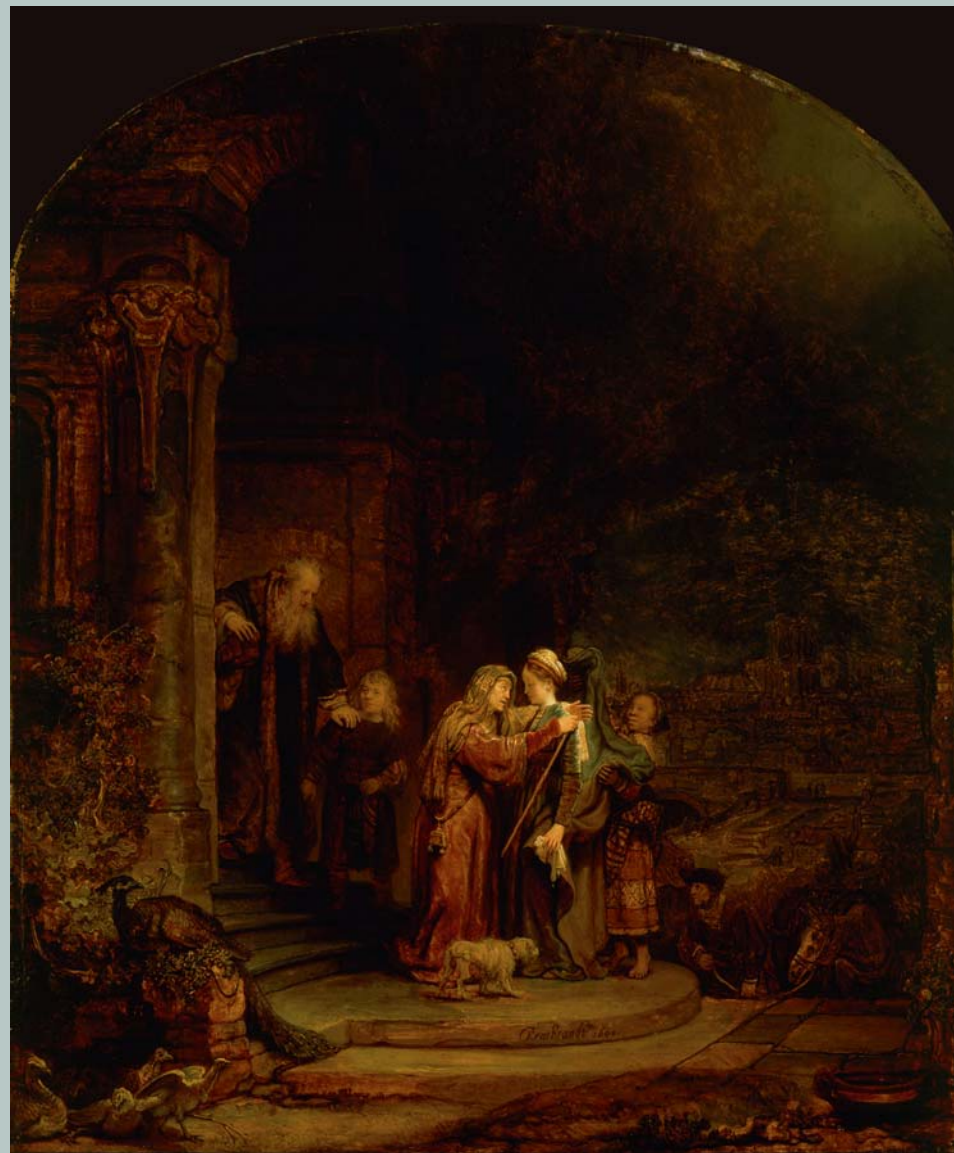
**Dat zy haer aen de handelinghe alleen niet en
moeten vergapen; maer verder moeten
zien**

Door
I. de Ville, Schilder ende liefhebber der Mathe-
matische konst

(Gouda, 1628)

Rembrandt, *Suzanna schrikt van de ouderlingen*, 1636.
Den Haag, Mauritshuis

Rembrandt, *De ontmoeting van Maria en Elizabeth*, 1640.
Detroit, The Detroit Arts Institute

Rembrandt, *Suzanna schrikt van de ouderlingen*, 1636.

Den Haag, Mauritshuis

Rembrandt, *De ontmoeting van Maria en Elizabeth*, 1640.

Detroit, The Detroit Arts Institute

detail

Gerrit Dou, *Pijprokende schilder in venster*, ca. 1647.
Amsterdam, Rijksmuseum

Gerrit Dou, *Pijprokende schilder in venster*, ca. 1647.
Amsterdam, Rijksmuseum

Jan van Goyen, *Polderlandschap*, 1645.
Amsterdam, Rijksmuseum

Italiaenſche Schilders.

latende van dit geyss allerley wat valſch / ſonder pet van de neus af te ſnijten: doe herde ſp hem om / en ſagh om ſergh nae Soderini / die opwaert ſtonde en ſagh hem ſeggende / dat hy nu eens ſien ſoude. Op antwoorde: hi ſaet her nae biter aen / ghy ſijet hem daer nu het leven gegeven. Daer nae quam Michel Agnolo af / en laſſte by hem ſeyden / dat hy mijn Hertze alto vernoght hadde / als hebbende inderlijden met die him nuymen te verſtaten / met waerde waſſe ſeggen. Maer wiſſelijch dit Beeldt was ſulch / dat her benomen heeft den roep van alle ander Beelden: Moederne en Antijche / t'p Griekſche oft Latynſche: en men mach ſegghen / dat in Marſorio te Room / t'pber noch ſag in Brilbeert / oft de Heuſen van Monte Caval / hier niet by en hebben in propoſie / ſchoonſeyt / en wiſſelant: want in dit Beeldt becomen ſiet men ſeer ſchoonen ontreck / en uytſpringen der heuſen: boven dat men in dit oec ſiet een wonder graze en ſoetſheyt in den ſtonde / oock een volcomen goetſeyt in borten / handen / vromte / en alle ander leden. Hier van hadde Michel Agnolo voor zinnen loon van den voornomden Soderini 400. Croonen / en t'Beeldt worde voor t'Palays van den Hertogh gheſet. No. 1504. Nocht maecte hy voor den ſelven eenen David van koper / die in Dancſcheſch worde geſonden / die oock uytneemde was. Naer noch eenich ander dingen maecte hy in een vromte een half roudt Maryn beelde van koper ghegoten / voor eenige Wiarmſche Beelden / van den Wipſe van de Wicherroeng / en betaelden daer voor 100. Croonen / en ſonden in Vlaender. Een Conſt-ſterkholder zinnen vromte / ghecoent Agnolo Doni / Florenſche Vorget / die veel fraep brighen Antijck en Moederne hadde / was oec luſtich wat te hebben van Michel Agnolo / die in een roudt hem ſijde berde een Maryn beelde op beyde kanten gemaelt / hebbende op de aeren een linder / dat ie loſeph toelant / die dat ontfanght: daer ſagh men in dat omſienbe aenſicht van Maryn / en in t'ſtaet ooght ogſaen nae t'kindes ſchoonſeyt / haer volcomen beuſen / en de groote begerde die ſp heeft / t'kindt deſen verbaren heyligen ſidan beſchietich in t'obergeven te maken: den welken in t'aenſicht en niet zyn actien bewijſt / t'ſelue niet effen ſulcken herſijcke liſde t'onſanghen. Daerboven om zyn Conſt te toonen / hadde hy gemaecte hy den Beeldt ſchian heel naeliken op veel beelden in vromten / en alle was ſoo niet in rechte ghedaen / dat hy der gelijck nopt op hont ghedaen heeft: dat ghebaen / ſonde her t'huys / en gaf den Bode een bilget / daer voor t'onſangen 70. Ducaten. Dit beelde Agnolo Doni / die een gherecht ſidan was / ſeer veel / voor ſoo een ſchijderje te gheben / en ſepde tot den Bode / t'waer genoech een 40. Ducaten / en gaſſe hem. Michel Agnolo ſontd hem wederom te doen ſegghen / dat hy hem 100. Ducaten oft de ſchijderje weder t'huys ſoude ſchicken. Agnolo / die de ſchijderje niet geeru hadde wiſſen miſſen / onbeobd / by wiſde hem den eerſten eyſch van 70. gheben: maer Michel Agnolo om her wiſſer te outen van Agnolo / begerde noch eens ſo veel als hy eerſt geeyſcht hadde: waerom Agnolo gebuogen was / wiſde hy de ſchijderje behouden / te ſeyden 140. Ducaten. In de moute Sale van den Raet / ſchijderje op beſen tijdt den Conſt vromen Leonardo da Vinci / als vooren gheſeyt is / en alto Piero Soderini / Gonſalonier was / welken ſende in Michel Agnolo ſoo grooten Conſt. Beſteerde hem oock een beel van deſe Sale: doe hy om in troes te maken t'ander groot park der Sale / maecte een groot Carton / teuſende voor d'Hiſtorie van den krijgh te Pisa: doch wilde niet dat dit jemand ſagh. Deſen maecte hy vol maclien van

Michel Agnolo verdoelt tweemaal ſijn eyſch.

Carton van Michel Agnolo, daer

groot waiken van Marber / en te Genue hengehen / daer hy noch by hondert Croonen cregh. Tiziano te Venetien / vorcht veel t'Beelden / die Poſidenon ſonſigh weſende / ſeer zyn werck preſen / aen den ſolber van der ſale van Pregi / en hadden hem beſtecht tot S. Len Almoſſenier een Tafel te maken / om teſen Tiziano / die daer te vooren deſen Raet in Wiſſchone cleeren hadde gheſet / en t'Beelden maect / maer niet men vult moecht Poſidenon Tiziano werck niet op veel nae achterhalen. Tiziano hadde voor de Kerke van S. Marie van d'Engelen te Murano een Boordſchap ghemaeckt: Maer ſoo vree hem beſtecht hadde geen vijſ hondert Croonen wonden geven / die hy eyſche / ſchijde hy dees Tafel / by raedt van Pietro Arcetino / te ſchicken aen de Keſer / die hem ſoo behaghe / dat hy Tiziano ſchouck twee duysent Croonen: Drees Boordſchap (acht ick) iſt / die in Punt comt / daer d'Engelen boden de Plus ontre Colonnen houden. De Keſer uyt Hongeren gerouen te Bologna / om met Paus Clement te ſpreken / woert weder Tiziano onboden / die hem weder conſerſeyt / oock den Cardinal Hipolito de Medici / in Hongerſche cleerſinghe / en noch Anderſins in de wapen ſienbe. Nocht onder ander ſontd ſeyte hy Pietro Arcetino / die hem beſtecht te Manua / en in vromſchian van den Hertogh / den hy niet zyn Moeder den Cardinal conſerſeyt. Maecte hem oock twaſf Boordſche Keſers / halve Beelden / ſeer wel ghebaen. En onder ſich maecte Julio Romano een Hiſtorie van hem haben. Tot Cadore zyn Vandeſant / maecte hy oock een Tafel van een Maryn beelde / en S. Tiziano Wiſſchone / en hem ſelven antelende / nae t'leven ghebaen. Tot Ferrara conſerſeyt hy den Paus Paulum de derde / dat een ſchoon werck was: en maecte noch een voor Cardinal S. Fiore / die hem beſtecht wel betaelt woden van den Paus. Seer op deſen tijdt conſerſeyt hy den Hertogh van Wijn Francelſo Maria / dat een treffelijch goet werck was: Dree Pietro Arcetino Boert / hem beerde in een Boumet / beginnende albus:

Se il chiaro Appelle con la man dell' arte
Raffiglo d' Alessandro il veltro, e il petto:

In t' Cabinet / oft Conſt-ſinner / van deſen Hertogh / zyn noch vā Tiziano twee Vrouwen trouen / ſeer lieflich / en een jonche Venus met bloemen en drinne doerſaken om / ſeer wel holdaen: oock een half Beelde van Maria Magdale- ne / met hanghende verbeelde hary / dat een beſonder werck is: daer veel meer conſerſeyt zyn / oock des grooten Turckſ Soliman / al van Tiziano. Tot de Monichen van S. Spirito / is oock van hem een Tafel van eenen Wierſter- tigh. Tot Breſe is van hem een Tafel met ſeven verken. In den Dom van Venetien noch een Tafel van Martin Gemelbaert / t'welck t'beſt is / dat van alle Moederne in die Stadt is. Op maecte ſner nae verſcheyden Conſerſey- ſen ten voeten uyt. In S. Spirito tot Venetien zyn noch van Tiziano drie An- ſtogen met breiden van onder op: t'een Abrahams offerhande / tweede / daer David Goliah onthooft: het derde / Cain en Abel. Op den ſelben tijdt conſer- ſeyt hy hem ſelven / om zyn kindren tot een gebachenis te laten. No. 1546. van Cardinal Farnes onboden / quam hy te Room / en ghelogeert in Belu- der / conſerſeyt hy den Paus Paulus ten voeten uyt: oock Farnes / en Per- tigh Oſavio: alles tot een groot wel beballen deſer Pynen. Nocht maecte hy een Chriſt beelde / als een Ecce Homo / om den Paus te herreeren: doch ſoo wel niet ghedaen / als de Conſerſeyt. Michel Agnolo met Vaſari beſoche heb- vende

De Keſer ſchick Tiziano twee duysent Croonen / voor een ſchijderje.

Passiereeks

Kruisafneming, ca. 1633

Kruisoprichting, ca. 1633-34

Hemelvaart, 1636

Opstanding, ca. 1638

Graflegging, ca. 1638

München, Alte Pinakothek

‘... soo hebbe ick daer wel
200 pond aen verdient [ik
verdien er zeker 1200 gulden
voor te krijgen] maer ick sal
mij laeten contenteeren met
tgeenen sij[n] excellens mij
toelegt [maar ik zal mij
tevreden stellen met wat
zijne excellentie mij geeft]

*Uit brief van Rembrandt aan
Constantijn Huygens, secretaris
van Prins Frederik Hendrik*

‘die ick meen dat soodaenich sullen bevonden werden dat sijn Hoocheijt nu selfs mij niet min als dusent guldens voor ider toeleggen sal. Doch soo sijn Hoogheijt dunckt dat sijt niet en meerijteeren sal naer sijn eijgen believeen minder geeven mij verlaetenden op sijn Hoocheijts kennis en discreesij [oordeelkundigheid].

‘... also sijn Hoocheijt met goeden vougen [met goed fatsoen] tot hooger prijs niet en is te beweegen, alhoe wel sijt kennelick meerijteeren, [hoewel zij het duidelijk waard zijn] met 600 k. guldens ick mij van ider tevreden stellen ...’

600 k. guldens der ende also h- Hoogheijt
met goeder bouging tot hooger prijs niet en is te beweegen
also wel sijt kennelick meerijteeren met 600 k. guldens
... van ider te vreden stellen mit dat ick mijn niet gely

Rembrandt, *Aanbidding van de herders*,
1646.
München, Alte Pinakothek

Kopie uit Rembrandts werkplaats naar
verloren gegaan origineel uit 1646,
De Besnijdenis. Braunschweig, Herzog
Anton Ulrich-Museum

500 gulden

1200 gulden

Rembrandt,
*Aanbidding
van de herders*,
1646,
97 x 71 cm.
München,
Alte Piakothek

Pieter de Grebber,
*Triomftocht met
vaandeldragers en
krijgsbuit*, 1648,
376 x 203 cm.
Den Haag, Oranjezaal,
Huis ten Bosch.

‘de 7 of 8 beste schilders van het landt’

Willem Frederik
van Nassau

(o.a. Pieter de Grebber,
Salomon de Bray,
Caesar van Everdingen,
Theodoor van Thulden,
Thomas Willeboirts
Bosschaert en Jacob
Jordaens)

Pieter de Grebber,
*Triomftocht met
vaandeldragers en
krijgsbuit*, 1648,
376 x 203 cm.

Den Haag, Oranjezaal,
Huis ten Bosch.

Voor het eerste schilderij (links) betaalde Don Antonio Ruffo 500 gulden, maar voor het tweede wilde hij slechts de helft betalen vanwege de lelijke naden (overigens wordt ernstig betwist of dat het onderstaande schilderij in Glasgow betreft – maar dat heeft wel de lelijke naden vanwege vier aan elkaar genaaide stukken doek).

Rembrandt, *Aristoteles (Apelles?) met de buste van Homerus*, 1653

Rembrandt, *Alexander de Grote?*,
Glasgow, Art Gallery and Museum 60

Basilica di Nostra Signora Assunta
in Carignano (Genua)

De kerk in Genua waarvoor
Francesco Maria Sauli twee
altaarstukken door Rembrandt
wilde laten schilderen en hem
in 1666 de opdracht gaf eerst
twee kleine modelli te maken
(verloren gegaan).

detail

Rembrandt, *Suzanna en de Ouderlingen*, 1647, 76.5 x 93 cm.
Berlijn, Gemäldegalerie

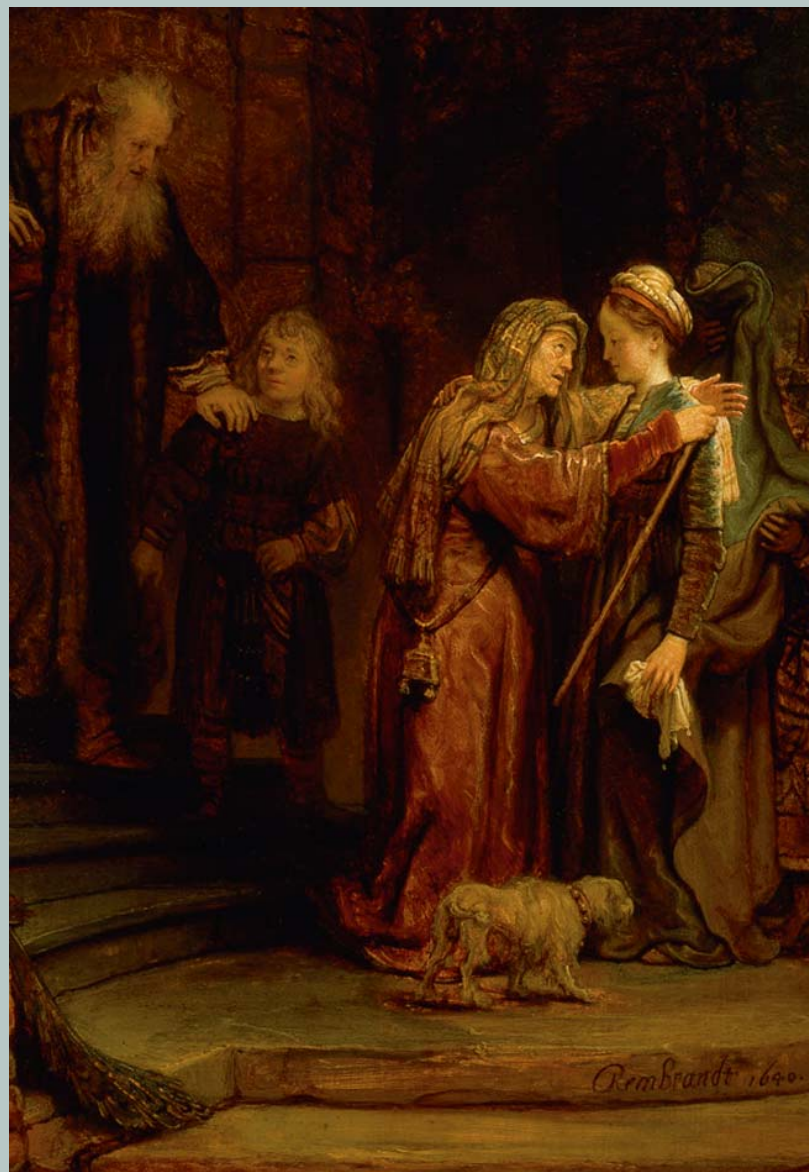
in 1647 voor **500 gulden** verkocht

Rembrandt, *De visitatie*, 1640.
Detroit, Institute of Arts

rond 1658 door de eigenaar zelf
op **800 gulden** getaxeerd

detail

In 1657 op 1500 gulden
getaxeerd

detail

Rembrandt, *Christus en de overspelige
vrouw*, 1644.

Londen, National Gallery

Christus en de overspelige vrouw,
1644, paneel 83,5 x 65,5 cm. Londen,
The National Gallery

De opwekking van Lazarus, ca. 1631/32,
paneel 96 x 81,5 cm. Los Angeles, Los
Angeles County Museum of Art

In de inventaris van Johannes de Renialme schilderijen met deze onderwerpen
genoemd en getaxeerd op resp. **1500 en 600 gulden**

ZOIETS?

Rembrandt-school, *Zwarte jongen in fantasiedracht*, ca. 1630.
Verblijfplaats onbekend.

Koenraad Jonckheere, 'Supply and Demand: Some Notes on the Economy of Seventeenth-Century Connoisseurship', in: A. Tummers en K. Jonckheere, *Art Market and Connoisseurship. A Closer Look at Paintings by Rembrandt, Rubens and their Contemporaries*, Amsterdam 2008, pp. 69-96.

Christus en de overspelige vrouw,
1644, paneel 83,5 x 65,5 cm. Londen,
The National Gallery

In de inventaris van Johannes de Renialme schilderijen met deze onderwerpen
genoemd en getaxeerd op resp. **1500 en 600 gulden**

De opwekking van Lazarus, ca. 1631/32,
paneel 96 x 81,5 cm. Los Angeles, Los
Angeles County Museum of Art

‘wy [wij schilders] moeten door schijn-eyghentlijke kracht (soo noem ick het) [een krachtige illusie alsof we echt voor ons zien wat slechts schijn is], het ghesichte der Konst-beminders, door een eendrachtelijke goede ordenen der ’t samen-voeginghe van licht en schaduwen, overweldigen en in nemen.’ (Philips Angel)

280 gulden

72

Joachim von Sandrart, *Odysseus en Nausicaa*, 1642.
Amsterdam, Rijksmuseum.

(Joachim von Sandrart (1606-1688))

Schoorsteenmantel ontworpen door
Philip Vingboons voor het huis van
Joan Huydecoper, 1642.
Amsterdam, Rijksmuseum

280 gulden

32 gedichten van
Vondel en 21 van
Barlaeus op werken
van Sandrart!

Joachim von Sandrart, *Odysseus en Nausicaa*, 1642.
Amsterdam, Rijksmuseum.

Joachim von Sandrart, *Kinderbacchanaal met geit, nimfen en fluitspeler*, ca. 1642.
Part. verz.

Francois Duquesnoy,
Kinderbacchanaal met geit, ca. 1625, (detail).
Rome, Galleria Spada

Jacob Backer, *Granida en Daifilo*, ca. 1637,
doek 125 x 161 cm. St. Petersburg, Hermitage

Jacob Adriaensz Backer (1508-1651)

Jacob Backer, *Cimon en Esfigenia*, ca. 1642,
doek, 150 x 230 cm.
Braunschweig, Herzog Anton Ulrich-Museum

Jacob Backer, *Venus en Adonis*, ca. 1650,
doek 200 x 237 cm. Kurhessische Hausstiftung,
Schloss Fasanerie

Govert Flinck, *Isaäk zegent Jacob*,
1638, doek 117 x 141 cm.
Amsterdam, Rijksmuseum

Govert Flinck, *De verkondiging aan de herders*,
1639, doek 160 x 196 cm. Parijs, Louvre

Govert Flinck (1615 – 1660)

Govert Flinck, *De verstoting van Hagar*,
doek 111x139 cm., ca. 1640-42.
Berlijn, Gemäldegalerie

Isaac Isaacsz, *Harald Klak ontvangen door keizer Lodewijk de Vrome*, 1640, doek 163 x 345 cm. Kasteel Skokloster (Zweden).

Oorspronkelijk een driepasformaat en gemaakt voor Kasteel Kronborg, Helsingor. Maakt deel uit van reeks door **Claes Moeyaert** [2], **Salomon Koninck** [1], **Adriaen van Nieulandt** [1] en **Isaac Isaacsz** [3], en de Utrechtse schilders Gerrit van Honthorst [10], en Nicolaus Knüpfer[1]).

David Colijns (1581/82 – 1665)

David Colijns, *David met het hoofd van Goliath* en *David speelt harp voor Saul*,
ca. 1635-40. Utrecht, Museum het Catharijneconvent

orgelluiken voor het orgel van de Nieuwezijdskapel

*'Grondig afgericht
in all de zwaerste deelen
der vrye Schilderkunst'*

David Colijns
(1581/82 – 1665)

I

Jasper Hillegers, 2010
(scriptie voor Onderzoeksmaster
Kunstwetenschappen)

37 gulden

David Colijns, *Het leger van de farao verdrinkt in de Rode Zee*, 1626, doek 86 x 209 cm.

Amsterdam, Consistoriekamer van de Oude Kerk

Doop van de kamerling, ca. 1640

Elia en de weduwe van Sarefat, ca. 1640-45

De dood van Lucretia, ca. 1635

Actaeon vlucht voor Diana en haar nimfen, 1639

De ontmoeting van Jacob en Esau

Willem van Swanenburg
naar Joachim Wtewael,
Het oordeel van Salomo, 1606
gravure.

David Colijns (gemonogrammeerd),
Het oordeel van Salomo,
doek 144 x 197 cm.
Warschau, Muzeum Narodowe

Gillis d'Hondecoeter, *Rotsachtig landschap*, ca. 1625.
Part. verz.

Pieter Codde, *Vrolijk gezelschap*, 1627.
Parijs, Louvre

David Colijns, *David speelt harp voor Saul*,
orgelluiken van de Nieuwezijdskapel,
ca. 1635-40.

Utrecht, Museum het Catharijneconvent

Doop van de kamerling, ca. 1640

Elia en de weduwe van Sarefat, ca. 1640-45

De dood van Lucretia, ca. 1635

Actaeon vlucht voor Diana en haar nimfen, 1639

De ontmoeting van Jacob en Esau

David Colijns, *David speelt harp voor Saul*,
orgelluiken van de Nieuwezijdskapel,
ca. 1635-40.

Utrecht, Museum het Catharijneconvent

Jan Collaert I naar Ambrosius
Frankcen, gravure.
(in spiegelbeeld gedraaid)

Actaeon vlucht voor Diana en haar nimfen, 1639

Doop van de kamerling, ca. 1640

*De dood van Lucretia,
ca. 1635*

78 x 114 cm.

127 x 152 cm.

89

109 x 95,5 cm.

121 x 169 cm.

David Colijns, *Diana en nimfen verrast door Actaeon bij het baden*, 1641, paneel 99 x 131 cm. Verblijfplaats onbekend

In 1656 getaxeerd op 25 gulden (niet zeker dat het dit schilderij betreft)

Alexander Keirincx

David Colijns, 1635-50

Adriaen van Nieulandt, 1650

Isaac Isaacs, 1640

Jan Christiaensz Micker, *Absaloms knechten doden Amnon*. Verblijfpl. onbekend

Leendert de Laeff, *Esther voor Ahasverus*. Verblijfpl. onbekend.

53 schilderijen van De Laeff
in voorraad bij kunsthandelaar
Cornelis Doeck

Rombout van Troyen,
*Koning Achaz offert zijn zoon
aan Moloch*, 1646,
paneel 60 x 93 cm. Part. verz.

Rombout van Troyen,
De opwekking van Lazarus, 1647,
paneel 51 x 66 cm. Part. verz.

Rombout van Troyen
(1605-1658?)

Rombout van Troyen, *Bileam offerend voor Barak*, 1628.

Haarlem, Frans Hals Museum

Rombout van Troyen, *Doop van de kamerling* 1630.

Verblijfplaats onbekend

Rombout van Troyen,
*Koning Achaz offert zijn zoon
aan Moloch*, 1646,
paneel 60 x 93 cm. Part. verz.

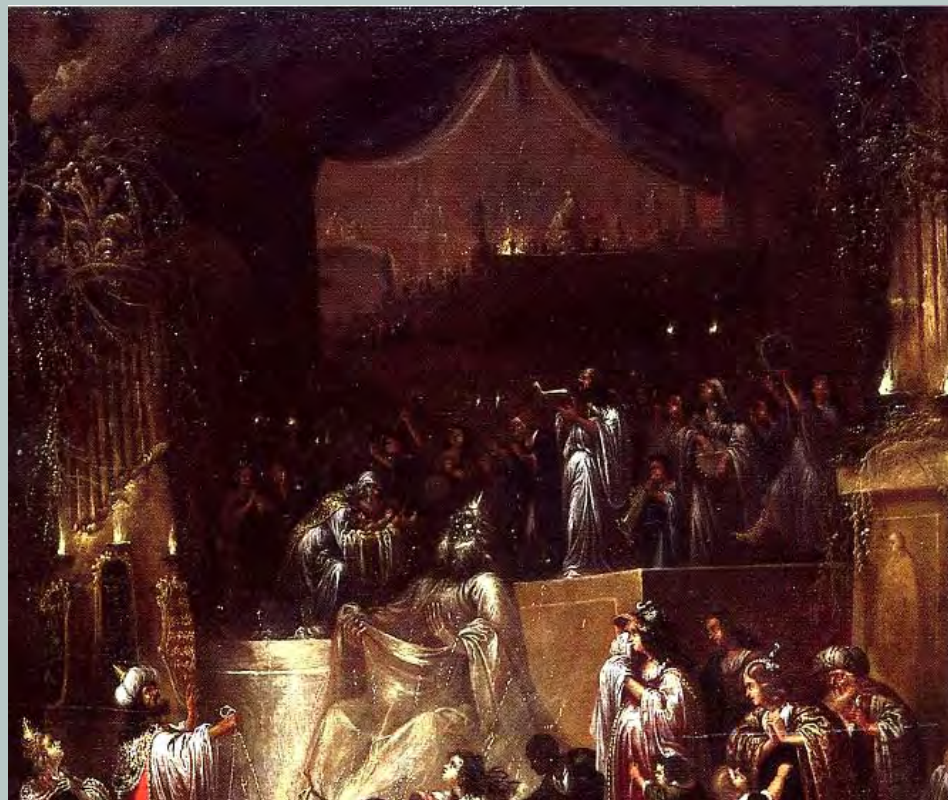
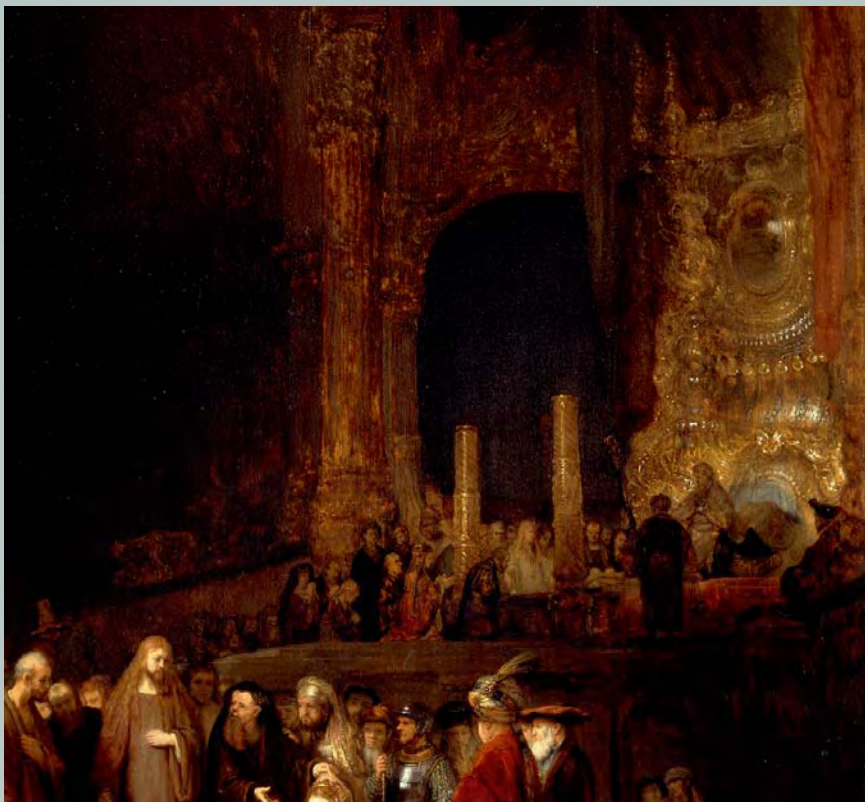

Rombout van Troyen,
De opwekking van Lazarus, 1647,
paneel 51 x 66 cm. Part. verz.

Salomo offert de afgoden, 1647

Koning Achaz offert zijn eigen zoon, 1646

Heidens offer voor Minervabeeld

Heidens offer voor Minervabeeld

Jehu die de Baal priesters doodt, 1652

*Mantis als de uit zijn graf herrezen
geest van Achilles die het offer van
Polyxena eist (gebaseerd op
Samuel Costers tragedie *Polyxena*),
1652.*

1652.

1637

3 x

Mantis als de uit zijn graf herrezen geest van Achilles die het offer van Polyxena eist (gebaseerd op Samuel Costers tragedie *Polyxena*).

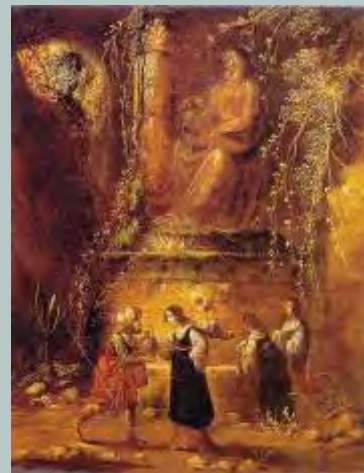

1647

1652

\$6.250 in 2009

\$11.430 in 2002

\$23.187 in 2008

\$1.235 in 2010

\$12.316 in 2010

\$3.715 in 2008

\$8.128 in 2007

uitschieter:
*Noach met
de dieren bij
de ark:*

\$ 41.316 in 1999

\$26.048 in 1999

Rembrandt

Rombout van Troyen

Op dat haar godtheyt [= de kunstgodin] hier in rust en vryheyt zy,
En bloey' gelyck de Stadt aan dit gezegendt Y.

Op dat haar godtheyt hier in rust en vryheyt zy,
En bloey' gelyck de Stadt aan dit gezegendt Y.

